

RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

VIIe KAMER

A R R E S T

**nr. 232.746 van 29 oktober 2015
in de zaak A. 212.349/VII-39.113.**

In zake :

1. Bart VAN DEN EYNDEN
2. Daniel DEVOS
3. Jacky BOTTERMAN
4. Marc DESMET
bijgestaan en vertegenwoordigd door
advocaat Dirk Lindemans
kantoor houdend te 1000 Brussel
Keizerslaan 3
bij wie woonplaats wordt gekozen

tegen :

de BELGISCHE STAAT, vertegenwoordigd door
de minister Sociale Zaken en Volksgezondheid
bijgestaan en vertegenwoordigd door
advocaten Pierre Slegers en Céline Vannieuwenhuysen
kantoor houdend te 1050 Brussel
Flageyplein 18
bij wie woonplaats wordt gekozen

I. Voorwerp van het beroep

1. Het beroep, ingesteld op 2 mei 2014, strekt tot de nietigverklaring van de beslissing van het Verzekeringscomité van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (hierna: RIZIV) van 17 maart 2014 tot het sluiten van een “overeenkomst (artikel 56, §2) tussen het Comité van de verzekering voor geneeskundige verzorging van het RIZIV en het consortium dat bestaat uit de vzw LEIF (Levens Einde Informatie Forum) en het forum EOL (End-of-Life) voor het verstrekken van medisch advies naar aanleiding van een individueel verzoek voor een zelf gekozen levenseinde”.

II. Verloop van de rechtspleging

2. De verwerende partij heeft een memorie van antwoord en de verzoekers hebben een memorie van wederantwoord ingediend.

Auditeur Anja Somers heeft een verslag opgesteld.

De verzoekers hebben een verzoek tot voortzetting van het geding en een laatste memorie ingediend.

De partijen zijn opgeroepen voor de terechtzitting, die heeft plaatsgevonden op 8 oktober 2015.

Kamervoorzitter Eric Brewaeys heeft verslag uitgebracht.

Advocaat Dirk Lindemans, die verschijnt voor de verzoekers, en advocaten Pierre Slegers en Céline Vannieuwenhuysen, die verschijnen voor de verwerende partij, zijn gehoord.

Auditeur Anja Somers heeft een met dit arrest eensluidend advies gegeven.

Er is toepassing gemaakt van de bepalingen op het gebruik der talen, vervat in titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973.

III. Feiten

3.1. De verzoekers zijn artsen, betrokken bij of met bijzondere belangstelling voor palliatieve zorgen.

3.2. De artikelen 3 en 4 van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie bepalen de voorwaarden waaronder een arts die euthanasie toepast op een patiënt geen misdrijf pleegt wanneer het gaat om een meerderjarige of ontvoogde minderjarige patiënt die handelingsbekwaam en bewust is op het ogenblik van zijn verzoek, of die niet meer bij bewustzijn is en waarvan deze toestand volgens de stand van de wetenschap onomkeerbaar is.

3.3. Eén van de voorwaarden houdt in dat de euthanasiearts een andere arts moet raadplegen. De volgende raadplegingen worden hierbij onderscheiden:

- de raadpleging bedoeld in artikel 3, § 2, 3°, heeft betrekking op de ernstige en ongeneeslijke aard van de aandoening: “de geraadpleegde arts neemt inzage van het medisch dossier, onderzoekt de patiënt en moet zich vergewissen van het aanhoudend en ondraaglijk fysiek of psychisch lijden dat niet gelenigd kan worden”;
- de raadpleging bedoeld in artikel 3, § 3, 1°, heeft betrekking op, enerzijds, “het aanhoudend en ondraaglijk fysiek of psychisch lijden dat niet kan gelenigd worden” en, anderzijds, op “het vrijwillig, overwogen en herhaald karakter van het verzoek” tot euthanasie. Deze raadpleging kadert binnen de hypothese waarin de euthanasiearts zelf van oordeel is dat de patiënt kennelijk niet binnen afzienbare tijd zal overlijden. De geraadpleegde arts moet ofwel een psychiater zijn ofwel een specialist in de aandoening in kwestie en komt slechts tussen als tweede geraadpleegde arts;
- de raadpleging bedoeld in artikel 4, § 2, 1°, heeft betrekking op de onomkeerbaarheid van de medische toestand van de patiënt die niet meer bij bewustzijn is.

3.4. Het koninklijk besluit van 7 maart 2013 tot vaststelling van de voorwaarden waaronder een tegemoetkoming van de verplichte verzekering geneeskundige verzorging en uitkeringen mag worden verleend voor het verstrekken van medisch advies naar aanleiding van een individueel verzoek voor een zelfgekozen levenseinde (hierna : koninklijk besluit van 7 maart 2013) heeft

als doelstelling om de voormelde adviezen te professionaliseren. Daartoe wordt voorzien in modaliteiten die toelaten artsen te selecteren die gelet op hun professionele ervaring en opleiding kunnen worden aangeduid om dergelijk advies te verlenen.

Dit besluit voorziet ook in een inrichtende macht die de behandelende artsen ondersteunt bij het verkrijgen van het advies. Deze inrichtende macht bewerkstelligt het contact tussen behandelende en geraadpleegde arts.

Het stelt eveneens een vergoedingssysteem in onder de vorm van honoraria ten voordele van de geraadpleegde artsen die de voormelde adviezen verlenen wanneer zowel deze artsen als hun adviezen voldoen aan de standaarden die door respectievelijk de inrichtende macht en het comité bij de inrichtende macht worden nagegaan.

3.5. Op 25 september 2013 dient een consortium van twee VZW's (LEIF en ADMD met haar forum EOL) zijn kandidatuur in als inrichtende macht zoals bepaald en beschreven in het koninklijk besluit van 7 maart 2013.

3.6. Met een nota van 11 februari 2014 wordt aan de leden van het Verzekeringscomité het rechtskader toegelicht en worden het ontwerp van overeenkomst, het individueel contract en de ingediende aanvraag overgemaakt.

3.7. Op 17 maart 2014 verklaart het Verzekeringscomité de kandidatuur ontvankelijk en wordt de overeenkomst gesloten. De beslissing tot het sluiten van de overeenkomst is de bestreden beslissing.

IV. Rechtspleging

Standpunt van de verzoekers

4. In hun laatste memorie vragen de verzoekers het volgende:

“Mocht uw Raad niettemin in overweging nemen om te dezen hetzelfde standpunt in te nemen nopens het belang van de verzoekende partijen als dat, ingenomen in het arrest nr 229.461, dan verzoeken de verzoekende partijen om, in het belang van de eenheid van de rechtspraak, overeenkomstig de handelswijze beschreven in art. 92 § I van de Raad van State-wet, de zaak voor te leggen aan de Algemene Vergadering”.

Beoordeling

5. Artikel 92 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State verleent alleen aan de bevoegde kamer en het auditoraat de bevoegdheid om aan de Eerste Voorzitter of de Voorzitter van de Raad van State te vragen een zaak, om de eenheid van de rechtspraak te verzekeren, naar de algemene vergadering van de afdeling bestuursrechtspraak te verwijzen. Partijen hebben niet de mogelijkheid dergelijke verwijzing te vragen. Zij kunnen dit wel suggereren, maar dergelijke vraag mag er niet toe leiden, als verkapt rechtsmiddel, het gezag van een eerder gewezen arrest, dat ongunstig is voor de verzoekende procespartij, in twijfel te trekken.

De vraag is onontvankelijk.

V. Ontvankelijkheid

Rechtsmacht

Standpunt van de verwerende partij

6. De verwerende partij werpt als exceptie de onbevoegdheid van de Raad van State op.

Zij wijst er op dat artikel 167 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994 (hierna: ZIV-wet) bepaalt dat de betwistingen in verband met de rechten en plichten die voortvloeien uit de wetgeving en reglementering betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen tot de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank behoren. Artikel 52, § 3, van de ZIV-wet betreft de overeenkomsten aangaande de betrekkingen met de zorgverleners, de diensten en de instellingen. De bestreden beslissing beoogt het sluiten van een overeenkomst in de zin van artikel 56 van de ZIV-wet en wordt, aldus artikel 22 van de ZIV-wet, gesloten door het Comité van de verzekering voor geneeskundige verzorging.

Deze overeenkomst doet volgens de verwerende partij rechten en plichten ontstaan “voortvloeiend uit de wetgeving en reglementering betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen”. Het is volgens haar precies daarom dat de verzoekers beweren een belang te hebben bij het voorliggend beroep. Zij besluit dat de betwistingen daaromtrent uitsluitend behoren tot de bevoegdheid van de arbeidsrechtbanken.

Beoordeling

7. Ingevolge artikel 14, §1, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State doet de Raad uitspraak over de beroepen tot nietigverklaring

wegens overtreding van hetzij substantiële, hetzij op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen, overschrijding of afwending van macht, ingesteld tegen de akten en reglementen van de onderscheiden administratieve overheden.

Deze bevoegdheid van de Raad van State is residuair, in de mate dat de Raad van State slechts bevoegd is voor zover de wetgever de beslechting van de geschillen over administratieve rechtshandelingen niet heeft toegewezen aan de gewone rechtbanken.

De artikelen 580 en 581 van het Gerechtelijk Wetboek bepalen dat de arbeidsrechtbank bevoegd is om kennis te nemen van geschillen betreffende de rechten en verplichtingen van werkgevers, werknemers en zelfstandigen die voortvloeien uit de wetten betreffende de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Een gelijkaardige bepaling vormt artikel 167 van de ZIV-wet, dat bepaalt:

“Zonder afbreuk te doen aan de bepalingen van artikel 52, § 3, behoren de betwistingen in verband met de rechten en plichten voortvloeiend uit de wetgeving en reglementering betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen tot de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank”.

Met “de rechten” wordt onder meer bedoeld het recht op geneeskundige verstrekkingen, op uitkeringen, op begrafenis kosten, op invaliditeitspensioenen, Met “de plichten” wordt onder meer bedoeld, de aansluiting bij een ziekenfonds, de betaling van een persoonlijke bijdrage, het opsturen van geneeskundige getuigschriften,

Voorliggend geschil betreft de beslissing van het Verzekeringscomité tot het sluiten van een overeenkomst tussen het Comité van de verzekering voor geneeskundige verzorging van het RIZIV en het consortium dat bestaat uit de VZW Leif en het forum EOL voor het verstrekken van medisch

advies naar aanleiding van een individueel verzoek voor een zelfgekozen levenseinde in uitvoering van artikel 2 van het koninklijk besluit van 7 maart 2013. Overeenkomstig dit artikel 2 kan het Comité van de verzekering voor geneeskundige verzorging van het RIZIV, hierna het Verzekeringscomité genoemd, een overeenkomst afsluiten na toepassing van de procedure bedoeld in artikel 8. In deze overeenkomst worden de nadere regels bepaald waaronder, in toepassing van artikel 56, § 2, 1°, van de ZIV-wet, kan worden voorzien in een financiële tussenkomst ten behoeve van die inrichtende macht, teneinde de door de behandelende artsen aangevraagde adviezen bedoeld door dit besluit te vergoeden. Dit betreft geen geschil omtrent het toekennen van de tegemoetkoming zoals voorzien in artikel 56, § 2, 1°, van de ZIV-wet. Dit geschil heeft daarentegen wel betrekking op de eenzijdige administratieve rechtshandeling waarbij het Verzekeringscomité, na onderzoek van de kandidaturen, beslist met welke kandidaat zij de overeenkomst wenst af te sluiten.

De exceptie is niet gegrond.

Belang

Standpunten van de partijen

8. De verwerende partij werpt als tweede exceptie op dat de verzoekers geen belang hebben bij hun beroep omdat de filosofische vrijheid van de arts niet zou zijn aangetast en omdat hun belang niet rechtstreeks, geoorloofd en persoonlijk zou zijn. Bovendien zou het onjuist zijn dat de filosofie van de VZW Leif dominantie zou verwerven door het bestreden besluit.

In een eerste onderdeel zet de verwerende partij uiteen dat de in het bestreden besluit opgenomen verplichting om respect te betonen voor de wil van de ongeneeslijk zieke patiënt enkel rust op de inrichtende macht en niet op de adviserende arts. Deze verplichting brengt niet met zich mee dat de arts met dewelke de organisatie een individuele overeenkomst afsluit een welbepaalde levensbeschouwelijke opvatting verplicht zou moeten aanhangen: de arts wordt volgens haar niet gedwongen het gedachtegoed van de VZW Leif te onderschrijven.

Bovendien houdt absoluut respect voor de levensopvatting van de patiënt niet in dat de eigen opvatting beperkt wordt. De vordering steunt volgens haar aldus op een verkeerd postulaat. De verwerende partij meent dat de verzoekers geen onderscheid maken tussen de opdracht van de euthanasiearts en deze van de geraadpleegde artsen. De verzoekers zouden zich ook vergissen over het voorwerp zelf van “het KB van 7 maart 2013”, dat volgens haar enkel beoogt de modaliteiten vast te leggen volgens dewelke een welbepaalde medische prestatie vergoed kan worden door de sociale zekerheid, zonder dat de verplichting wordt opgelegd om een welbepaalde levensbeschouwelijke opvatting aan te hangen.

In een tweede onderdeel zet de verwerende partij uiteen dat de verplichting om absoluut respect voor de wil van de ongeneeslijk zieke patiënt te betonen enkel berust bij de inrichtende macht en niet bij de individuele artsen die opgenomen zullen worden op de lijsten, zodat de verzoekers niet van een persoonlijk belang doen blijken. “Het besluit” heeft geen enkele invloed op het recht van de arts om een euthanasie niet toe te passen en/of een gewetensclausule te doen gelden. Het betreft enkel de vergoedingsmodaliteiten van verstrekkingen, en dan nog van de geraadpleegde arts.

Het “absoluut respect voor de wil van de ongeneeslijk zieke patiënt” brengt volgens de verwerende partij geensins met zich mee dat het verzoek van de patiënt tot euthanasie steeds door een arts moet worden

ingewilligd, maar integendeel dat het verzoek wel degelijk door de patiënt kan worden geuit. Het brengt met zich dat de inrichtende macht open moet staan voor elke patiënt, welke zijn beslissing rond zijn levenseinde ook is of zal zijn, en gaat daarmee niet verder dan het verplicht respect van de arts voor het zelfbeschikkingsrecht van de patiënt voortvloeiend uit de artikelen 5 en 8 van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt.

In een derde onderdeel betoogt de verwerende partij dat de stelling over de beweerde dominantie van de LEIF-filosofie onjuist is en dat de vordering duidelijk steunt op een verkeerd postulaat. De verzoekers verantwoorden volgens haar niet waarom alle artsen die voor hun patiënten euthanasie overwegen noodzakelijk leden zouden moeten zijn van de “LEIF-groep”.

9. Met betrekking tot hun belang zetten verzoekers in de inleidende akte in essentie het volgende uiteen:

“2. Het jarenlang aanslepend debat in het parlement over het ontwerp van wet dat heeft geleid tot de Euthanasiewet van 28 mei 2002 heeft bevestigd dat er in de maatschappij heel sterk uiteenlopend wordt gedacht over niet enkel de opportuniteit van een wetgevend optreden ter zake, maar ook over de modaliteiten waaronder euthanasie kan worden toegelaten.

Euthanasie is niet als een ‘(absoluut) recht van de patiënt’ in de wet ingeschreven, maar enkel als een recht van de patiënt om euthanasie te vragen. Die vraag kan, doch moet niet, door een arts straffeloos worden ingewilligd als de wettelijke voorwaarden zijn vervuld en de wettelijk voorgeschreven procedure is gevolgd. De arts heeft evenwel geen louter passieve rol om ‘akte te nemen’ van de wil van de patiënt. Toch bestaat bij velen de wens om een ‘recht op euthanasie’ bekrachtigd te zien waarbij de vrijheid van elk individu om zelf een keuze te maken, zonder inmenging van derden, op de voorgrond treedt. Daartegenover staan dan weer velen die voor de palliatieve begeleiding meer aandacht vragen, omdat euthanasieaanvragen van patiënten heel vaak een achterliggende vraag verbergen.

Sommige artsen, die zich inlaten met euthanasie, eerder tot de eerste groep behoren, hebben zich verenigd in de organisatie LEIF (‘Levens Einde Informatie Forum’), een forum dat in 2003 onder impuls van de vereniging ‘Recht op Waardig Sterven’ werd opgericht en nadien onder de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk verder gestalte kreeg. LEIF omschrijft zichzelf als ‘een open initiatief van mensen en verenigingen die streven naar een waardig levenseinde voor iedereen, waarbij respect voor de wil van de patiënt

voorop staat. Aan Franstalige kant is er de ‘Association pour le Droit de Mourir dans la Dignité’ (ADMD) en het ‘Forum EOL’, (End- of Life Doctors), dat in 2003 met hulp van ADMD werd opgericht. Deze groep artsen zou overigens als dusdanig gesubsidieerd zijn door de federale overheid.

Artsen, die zich meer richten op de palliatieve begeleiding, hebben zich in zogenaamde ‘palliatieve netwerken’ georganiseerd. Over heel Vlaanderen waren er anno 2000 15 palliatieve netwerken actief. De door de Vlaamse Gemeenschap gefinancierde Federatie Palliatieve Zorg VZW overkoepelt de netwerken en biedt hen ondersteuning, vooral op het gebied van de meer gespecialiseerde vorming. Tevens is de Federatie de gesprekspartner van de overheid met betrekking tot de verdere uitbouw van de netwerken.

3. Na de invoering van de Euthanasiewet in 2002 zijn er vragen gekomen naar een tussenkomst van de ziekteverzekering voor de door deze wet ingestelde en verplichte adviesverlening.

In het Nationaal Akkoord Geneesheren-Ziekenfondsen 2008 bijv. staat onder punt 4 ‘Andere projecten’ te lezen bij nr. 8 : ‘Medisch advies bij palliatieve patiënten : 180.000 € (opgenomen in begroting)’. Het Algemeen Syndicaat van Geneeskundigen van België stelt dat dit het resultaat is van haar inspanningen om de LEIF-artsen te vergoeden voor hun advies.

4. Het Koninklijk besluit van 7 maart 2013 (...) beoogt op het verzoek om een vergoeding in te gaan. Het beoogt daarbij ook het advies van de geraadpleegde arts (de ‘andere’ en ‘tweede’ arts in de hiervoor geciteerde bepalingen) te ‘professionaliseren’ door slechts te voorzien in een vergoeding voor het advies als voor dat advies is voldaan aan een reeks in dat besluit geformuleerde voorwaarden.

Daarbij voorziet dit besluit in :

- het oprichten van een ondersteunende eenheid, de zgn. ‘inrichtende macht’ (voor het contact tussen de euthanaserende arts en de geraadpleegde arts en als schakel in de uitbetaling van de vergoeding),
- de oprichting bij deze inrichtende macht van een comité van 12 artsen, die artsen selecteren die voor een dergelijk advies kunnen worden aangesteld, gelet op ‘hun professionele ervaring en opleiding’,
- een vergoedingssysteem in de vorm van honoraria ten voordele van de geraadpleegde arts, wanneer zowel deze arts als zijn advies voldoen aan de standaarden die door de inrichtende macht en het comité bij de inrichtende macht worden gecontroleerd.

5. Volgens de verzoekende partijen is er in principe niets mis met een vergoedingsmogelijkheid - integendeel - maar wel met de toekenningsvoorwaarden. Die zijn discriminerend, en dwingen, zo al niet rechtens, dan toch in werkelijkheid, tot het aanhangen van de opvatting dat een arts bij het adviseren over het vervuld zijn van de voormelde voorwaarden voor euthanasie, een ‘absoluut respect voor de individuele wil van de ongeneeslijk zieke patiënt’ moet betonen. Of, met andere woorden, dat hij het gedachtegoed van LEIF onderschrijft (...).

6. Dat de betrokken regeling dit tot gevolg heeft, wordt overigens onderkend door sommige LEIF-artsen. Zo schrijft de heer Marc VAN HOEY, voorzitter van Recht op Waardig Sterven VZW en LEIF-arts:

‘Volgens de huidige euthanasiewet en procedures moet men ‘extra’

artsenadviezen hebben, de zogenaamde tweede en derde arts.

Precies om aan een lacune te voldoen, heeft RWS het LEIF initiatief opgestart. Met succes telt ons land enkele honderden 'leifartsen' die een specifieke opleiding kregen. Maar stellen dat enkel deze artsen een mogelijke betaling zouden krijgen, ofwel rechtstreeks ofwel via LEIF is voor mij een foutief signaal.

Immers de wetgeving spreekt alleen over onafhankelijkheid en het geven van adviezen. Het kan absoluut niet zijn dat artsen die al 20 jaar of meer hun patiënten begeleiden van de wieg tot de dood en zonder twijfel vaak veel ervaring hebben bij palliatieve situaties en levenseindebeslissingen dan voor het optreden als adviserend arts geen vergoeding zouden krijgen. Equipe artsen van de palliatieve federatie, artsen die erg met de materie bezig zijn en zoveel meer 'anonieme artsen' treden heel frequent op als consulterend arts. Zou men hen dan géén betaling geven, voor een minstens even goed geleverd advies en begeleiding? Dat kan toch geenszins de bedoeling zijn?

7. Dat dit Koninklijk besluit onafwendbaar zou leiden naar een 'Inrichtende macht' waarvan de uitoefening zou worden toevertrouwd aan een LEIF-organisatie, stond in de sterren geschreven en was dan ook perfect voorspelbaar. De bestreden beslissing is er de uitdrukking van".

10. In de memorie van wederantwoord stellen de verzoekers als antwoord op de door de verwerende partij opgeworpen exceptie meer concreet het volgende:

"De verwerende partij stelt in haar memorie :

- dat de verzoekers hun belang beperkt zouden hebben beschreven in het verzoekschrift, en zij door die beperkte belangbeschrijving gebonden zijn ;
- dat de verzoekers slechts een hypothetisch belang doen gelden, vertrekkend van een 'verkeerd postulaat', terwijl het belang niet rechtstreeks, geoorloofd en persoonlijk zou zijn.

Dit verweer mist volledig doel.

Het is vooreerst feitelijk onjuist dat de verzoekende partijen hun belang zouden hebben omschreven in hun verzoekschrift en dan nog op een beperkende wijze. Het verzoekschrift vermeldt de hoedanigheid van de verzoekende partijen en hun bijzondere betrokkenheid bij de euthanasieproblematiek. Het verzoekschrift bevat verder bezwaren tegen de bestreden regeling. Nergens wordt hun belang (restrictief) beschreven. Alleen al daarom faalt dit (deel van het) verweer.

Het verweer mist ook om andere redenen doel.

Bijna 10 pagina's van de memorie van antwoord worden besteed aan het onderbouwen van de bewering dat de verzoekende partijen geen belang zouden hebben bij hun beroep, omdat de filosofische vrijheid van de arts niet zou zijn aangetast, en omdat het belang van de verzoekende partijen geen rechtstreeks, geoorloofd en persoonlijk belang zou zijn. Bovendien zou het onjuist zijn dat de 'LEIF-filosofie' dominantie zou verwerven door de bestreden beslissing.

De verwerende partij tracht dit te onderbouwen door de draagwijdte van de bepalingen van het Koninklijk Besluit op grond waarvan de bestreden beslissing is genomen en waartegen kritiek wordt uitgebracht, toe te lichten, omdat de verzoekende partijen daaraan een foutieve draagwijdte zouden geven en het effect ervan foutief zouden inschatten.

Dat zij daarbij onafwendbaar er toe komt de gegrondheid van de aangevoerde middelen te bekritisieren in het raam van de betwisting van het belang, toont op zich al aan dat zij dit debat ten onrechte wil voeren als een aspect van de ontvankelijkheid.

Een dergelijke benadering is juridisch onzuiver. Wanneer een verzoeker bij de Raad van State middelen aanvoert waarin hij stelt dat de bestreden voorschriften de wet schenden te zijnen nadele, heeft hij er belang bij dat die middelen worden onderzocht en gegrond bevonden door de Raad van State, vermits die vernietiging dat nadeel zal wegnemen of daar minstens zal toe bijdragen, en dit verdwijnen uit de rechtsorde het onmogelijk zal maken om volledig rechtsherstel te kunnen verlenen.

Daarmee staat zijn belang vast. Als na onderzoek van de middelen blijkt dat zij niet gegrond zijn, werkt die vaststelling evenwel niet door en 'terug' naar de ontvankelijkheid. Want dit zou leiden tot een intern contradictorisch oordeel dat het belangvereiste bij een beroep tot nietigverklaring enerzijds noopt tot onderzoek van (de gegrondheid van de) middelen om de ontvankelijkheid te beoordelen, terwijl anderzijds de onontvankelijkheid van het beroep precies mee moet brengen dat de gegrondheid van de middelen niet dient te worden onderzocht en ook niet kan worden onderzocht.

In het civiele recht is een dergelijke vorm van onderzoek van de toelaatbaarheidsvereisten al lang verleden tijd : het beantwoorden van de vraag of iemand belang en hoedanigheid heeft om een door hem ingeroepen subjectief recht door de rechter te laten beschermen, kan er niet toe leiden dat bij het onderzoek van de toelaatbaarheid het bestaan van dat recht in hoofde van de eiser kan worden onderzocht. Wie beweert erfgenaam te zijn, heeft belang bij en hoedanigheid om op te komen voor de bescherming van dat ingeroepen recht, ook al zou ten gronde blijken dat hij geen erfgenaam is of zijn hoedanigheid van erfgenaam niet de aanspraken wettigt die hij daaraan verbindt.

De procespartij die beweert houder te zijn van een subjectief recht heeft, ook al wordt het bestaan of de omvang ervan betwist, belang en hoedanigheid om een vordering in rechte in te stellen, en het onderzoek naar het bestaan of de draagwijdte van het aangeroepte subjectief recht betreft niet de ontvankelijkheid maar de gegrondheid van de vordering. Dat is wat het Hof van Cassatie al meermaals in herinnering heeft gebracht voor het procesrechtelijk belang bij de burgerlijke rechter (zie bijv. recent nog Cass. 26 februari 2004, AC 2004, 334, nr 106 en 28 september 2007, AC 2007, 1728, nr 441). Het feit dat het belangvereiste bij de Raad van State (meestal) een meer materieelrechtelijke invulling krijgt, en specifiek verbonden wordt met de vernietiging van de bestreden akte, verantwoordt evenwel niet om anders te oordelen ten aanzien van een verzoeker die bij de Raad van State aanvoert - via één of meer middelen - dat een bij de Raad van State aanvechtbare norm de wet schendt in zijn nadeel. Om een belang te hebben hoeft hij enkel aan te tonen dat een vernietiging dat beweerd nadeel wegneemt of er minstens toe bijdraagt dat

nadeel weg te nemen, waarbij die vernietiging nodig is om het herstel mogelijk te maken. Dit is te dezen het geval.

Het hele betoog van de verwerende partij in verband met het belang mist dus doel.

Bovendien - zoals bij de bespreking van het middel en zijn onderdelen zal worden aangetoond - is het betoog ook ongegrond. Sommige elementen van het verweer inzake de onontvankelijkheid worden door de verwerende partij niet meer ter sprake gebracht bij de bespreking van de middelonderdelen. Andere elementen worden bij die bespreking enkel met een terugverwijzing naar de uitwerking ervan als onderbouw van de ontvankelijkheidsexceptie aangevoerd. Het past dan ook om nu al op enkele van die verweerelementen te repliceren.

Op pagina 17 e.v. voert de verwerende partij aan dat het vereiste van ‘absoluut respect voor de wil van de ongeneeslijk zieke patiënt’ enkel geldt voor de Inrichtende Macht, en niet voor de artsen die als ‘tweede’ of ‘andere arts’ optreden. Voor deze laatsten worden geen criteria in het besluit bepaald.

Maar precies met dat verweer legt de verwerende partij één van de vele gebreken van de regeling bloot : alle macht bij de selectie van de arts die als ‘tweede’ of ‘andere’ arts zal optreden ligt bij de Inrichtende Macht. Want de Inrichtende Macht - die ten gevolge van de regeling uitgewerkt in het Koninklijk Besluit haast onafwendbaar door LEIF-artsen zou worden bevolkt, zoals in het tweede middelonderdeel wordt aangevoerd (en zoals nu ook in de feiten is bewezen) - wijst zes (van de twaalf) leden aan van het Comité, bedoeld in artikel 4. De zes andere leden worden aangewezen door de representatieve artsenorganisaties (3 leden) en de koepelorganisaties van de federaties voor palliatieve zorg (1 lid per ‘gewestelijke’ koepel). De Inrichtende Macht verwerft dan ook zeer gemakkelijk een meerderheid in dit Comité, wat niet het geval is voor organisaties die maar 1 lid in het Comité hebben.

Dit Comité onderzoekt de aanvragen tot inschrijving. Er zijn inderdaad géén criteria op basis waarvan het Comité de aanvraag van een arts tot inschrijving kan beoordelen (en dus desgewenst kan weigeren). Dat maakt de rechten van artsen die er een andere levensbeschouwelijke opvatting inzake menswaardig levenseinde op nahouden dan de organisatie(s) die de taak van Inrichtende Macht toevertrouwd krijgt (krijgen), (en nu ook daadwerkelijk heeft toegewezen gekregen, nl de ‘LEIF-EOL-artsen’) des te onzekerder en dus bedreigd.

Het is ook de Inrichtende Macht die ‘het contact tussen de behandelende arts en geraadpleegde arts’ bewerkstelligt (artikel 6 van het besluit).

Vermits niet betwist wordt dat er ‘verschillende levensbeschouwelijke opvattingen inzake menswaardig levenseinde’ bestaan (artikel 4 van het Koninklijk Besluit gaat er expliciet van uit) is het onmiskenbaar zo dat de organisatie met één bepaalde levensbeschouwelijke opvatting inzake menswaardig levenseinde, die Inrichtende Macht geworden is door de bestreden beslissing, meteen ook helemaal alléén kan bepalen welke arts met welke levensbeschouwing zal worden ingeschakeld als er een vraag om advies inkomt die niet één welbepaalde arts bij name aanwijst (al gesteld dat dit zou toegelaten worden).

Op p. 18 e.v. toont de verwerende partij eens te meer aan dat zij zelfs niet lijkt te beseffen wat er met het Koninklijk Besluit is geregeld en wat de

gevolgen er van zijn. De verzoekende partijen voeren helemaal niet aan dat zij door het gewraakte stelsel verplicht zouden worden om zelf euthanasie uit te voeren ‘met absoluut respect voor de individuele wil van de ongeneeslijk zieke patiënt’. Zij voeren wel aan dat de inhoud van het advies dat de ‘tweede’ of ‘andere’ arts zal geven mee bepaald wordt door diens ‘levensbeschouwelijke opvatting inzake menswaardig levenseinde’. Vermits de Inrichtende Macht een ‘absoluut respect’ voor die wil in haar vaandel moet dragen (zie art. 1, 4°) - wat de verwerende partij expliciet bevestigt in haar memorie - hoeft het weinig betoog dat die eis van ‘absoluut respect’ zal doorwerken naar de ter adviesverlening voorgestelde arts.

De verwerende partij tracht de gestrengheid van die eis van ‘absoluut respect voor de wil van de ongeneeslijk zieke patiënt’ af te zwakken door de bewering dat dit in hoofde van de betrokken arts moet begrepen worden als ‘open staan voor elke patiënt, welke zijn beslissing rond zijn levenseinde ook is of zal zijn’ (...).

De verwerende partij meent uit de deontologische plichten beschreven in de art. 5 en 8 van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt een argument voor haar stelling te kunnen afleiden. Dat begrijpen de verzoekende partijen niet. Behalve het feit dat men zich afvraagt waarom de regelgever dit dan niet met diezelfde woorden tot uitdrukking heeft gebracht moet nog bedacht worden wat volgt. Als het respect, opgelegd door het rechtskader voor het bestreden besluit, nl het K.B. van 7 maart 2013, aan (naar haar beweren enkel) de Inrichtende Macht, samenvalt met deze deontologische plicht voor elke arts, dan rijst de vraag waarom die plicht tot respect herhaald is in dit Koninklijk Besluit, en dan nog in andere bewoordingen. De eis van ‘absoluut respect voor de wil van de ongeneeslijk zieke patiënt’ vertolkt wel degelijk een andere gedachte dan de deontologische regel in de Patiëntenrechtenwet. Meer nog, hij bevat een keuze van een levensbeschouwelijke opvatting inzake menswaardig levenseinde. En om zo een keuze te maken is de auteur van het besluit niet bevoegd, en daarvoor geeft de ingeroepen rechtsgrond zeker geen wettige steun. Derhalve is ook de bestreden beslissing aangetast door de onwettigheid van het Koninklijk Besluit waarvan het een toepassing is”.

11. In hun laatste memorie stellen de verzoekers kort samengevat dat de beoordeling in het arrest van de Raad van State nr. 229.461 van 4 december 2014 “bevreemdend” is, “zowel voor de wijze waarop het arrest is tot stand gekomen als voor de inhoud van wat is beslist”. Zij betogen dat de beoordeling die in dat arrest is gemaakt van het belang van de verzoekers niet kan doorwerken naar de huidige zaak.

Aangezien met de thans bestreden beslissing de inrichtende macht en haar Comité worden ingesteld, is de aard van de dreiging met een

onwettig aangewezen en discriminatoir aangestelde inrichtende macht volgens hen nog veel concreter geworden en verschillen de feitelijke omstandigheden dus van deze die in arrest nr. 229.461 van 4 december 2014 door de Raad werden beoordeeld.

Wat betreft het specificeren van hun belang betogen zij samenvattend, onder verwijzing naar hun verzoekschrift en memorie van wederantwoord, dat de “mogelijke nadelen” van de bestreden beslissing “zowel de opname op de lijst van adviesartsen als de daadwerkelijke inschakeling van deze artsen als er een adviesaanvraag inkomt” betreffen. Zij wijzen er eveneens op dat zij het gedachtegoed van de VZW LEIF niet zonder meer kunnen onderschrijven en besluiten dat hun belang “afdoende onderbouwd” is.

Beoordeling

12. Uit artikel 19 van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, volgt dat een verzoekende partij een zeker en actueel belang moet bezitten bij zijn annulatieberoep. Van het vereiste belang doen slechts blijken de personen wier situatie door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig zou worden geraakt. Het vereiste belang mag niet opgaan in het belang dat iedere burger heeft bij de handhaving van de wet. Het feit dat de verzoekers de bestreden bepalingen afkeuren op grond van een eigen appreciatie, kan niet worden aangehouden ter verantwoording van het vereiste belang.

Het behoren tot de beroepsgroep waarop de reglementering waarvan de bestreden beslissing “de concretisering” is betrekking heeft, volstaat op zichzelf niet om de nietigverklaring van die reglementering op ontvankelijke wijze te kunnen vorderen.

In zoverre de kritiek van de verzoekers gericht is tegen arrest nr. 229.461 van 4 december 2014 van de Raad van State, is zij niet ontvankelijk. Arresten van de Raad van State hebben gezag van gewijsde. Het is

dan ook juridisch onmogelijk dat een procespartij, in het kader van een daaropvolgende en met het geschil verband houdende procedure, kritiek formuleert op een eerder gewezen arrest in een zaak waarin zij partij was, en waarin zij, zoals te dezen, haar standpunt omtrent het belang heeft kunnen ontwikkelen en uitgebreid heeft toegelicht. Middelen van nietigheid kunnen immers niet worden aangewend tegen rechterlijke beslissingen (artikel 20 van het Gerechtelijk Wetboek).

Voor het overige trachten de verzoekers hun belang in essentie te schragen op dezelfde wijze als in hun annulatieberoep tegen het koninklijk besluit van 7 maart 2013, waarvan zij de bestreden beslissing de concretisering noemen.

Zij koppelen hun belang aan het feit dat zij uitgesloten zijn van de overeenkomst waartoe de bestreden beslissing heeft geleid. Deze uitsluiting houdt verband met het feit dat de verzoekers “het gedachtegoed van LEIF” niet wensen te onderschrijven.

Die voorwaarde volgt uit artikel 1, 4°, van het koninklijk besluit van 7 maart 2013, waarin de inrichtende macht voor de toepassing van dat besluit wordt omschreven als de:

“organisatie die haar activiteiten ontplooit over het gehele grondgebied van het Rijk, en wordt gevormd door één of meerdere verenigingen zonder winstoogmerk die partij is bij de overeenkomst bedoeld in dit besluit, dewelke in het kader van hun maatschappelijk doel ijveren voor een menswaardig levenseinde met absoluut respect voor de individuele wil van de ongeneeslijk zieke patiënt, en daarbij zonder verbetenheid medische beslissingen rond een menswaardig levenseinde in beschouwing nemen”.

Het annulatieberoep van de verzoekers tegen dit besluit werd bij arrest nr. 229.461 van 4 december 2014 van de Raad van State onontvankelijk verklaard wegens gebrek aan belang. De verzoekers beweren wel maar tonen niet aan dat de “eis van absoluut respect voor de wil van de ongeneeslijk zieke patiënt” een andere gedachte vertolkt “dan de deontologische regel in de

Patiëntenrechtenwet”, waarvan in arrest nr. 229.461 van 4 december 2014 van de Raad van State wordt gesteld dat het gaat om de wettelijk opgelegde plicht tot eerbiediging van het zelfbeschikkingsrecht van de patiënt.

Het belang van de verzoekers wordt niet aangetoond en de exceptie van gebrek aan belang is gegrond.

Het beroep is niet ontvankelijk.

BESLISSING

1. De Raad van State verwerpt het beroep.

2. De verzoekers worden verwezen in de kosten van het beroep tot nietigverklaring, begroot op 800 euro, elk voor een vierde.

Dit arrest is uitgesproken te Brussel, in openbare terechtzitting van negenentwintig oktober tweeduizend vijftien, door de Raad van State, VIIe kamer, samengesteld uit:

Eric Brewaeys,	kamervoorzitter,
Peter Sourbron,	staatsraad,
Patricia De Somere,	staatsraad,
bijgestaan door	
Bart Tettelin,	griffier.

De griffier

De voorzitter

Bart Tettelin

Eric Brewaeys